

درس چهارم: اجزا و لایه‌های جهان اجتماعی (تشریح جهان اجتماعی)

درس نامه

معیارهای تقسیم‌بندی جهان اجتماعی:

۱. تقسیم براساس نظام اجتماعی کل و خرده نظام
  - خرده نظام اقتصادی: پدیده اجتماعی: کالا
  - خرده نظام سیاسی: پدیده اجتماعی: انتخابات
  - خرده نظام خانواده: پدیده اجتماعی: ازدواج
  - خرده نظام آموزش: پدیده اجتماعی: مدرسه
۲. تقسیم براساس اندازه و دامنه:

- پدیده‌های اجتماعی، اجزای جهان اجتماعی‌اند و می‌توان آن‌ها را براساس اندازه و دامنه از یکدیگر تفکیک کرد.

کنش اجتماعی افراد: پدیده خرد $\longleftrightarrow$ میانه $\longleftrightarrow$ پدیده کلان: فرهنگ و جامعه

کلاس مدرسه نظام آموزشی

کلمه راه تشخیص پدیده‌های خرد و کلان $\leftarrow$ میزان اثرگذاری، اندازه، مقایسه

۳. تقسیم براساس ابعاد ذهنی و عینی

- همه پدیده‌های اجتماعی، هویتی معنایی و ذهنی دارند. (۱)
- هیچ یک از اعضای جهان اجتماعی فاقد معنا نیستند.
- همه پدیده‌های اجتماعی، دارای بعد محسوس و عینی نیستند. (۲)
- در جهان اجتماعی بعد ذهنی پدیده‌ها، اهمیت بسیاری دارد.

کلمه اگر پدیده‌ای بُعد محسوس داشته باشد $\leftarrow$ عینی

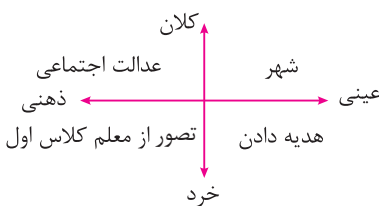
اگر پدیده‌ای بُعد محسوس نداشته باشد $\leftarrow$ ذهنی

کنش بیرونی و ساختمان‌ها (محسوس، مادی) عینی $\longleftrightarrow$ میانه $\longleftrightarrow$ ذهنی
(نامحسوس - معنایی) ارزش‌های اجتماعی و کنش درونی

خصوصیات لایه‌های جهان اجتماعی

لایه‌های سطحی:

۱. امکان تغییر بیشتری دارند و تغییر آن‌ها، تحول مهمی پدید نمی‌آورد.
۲. تأثیرات محدودتری دارند.
۳. نقش حیاتی و اساسی ندارند.
۴. حتی اگر برخی از آن‌ها حذف شوند، جهان اجتماعی همچنان تداوم می‌یابد.
۵. هنجارها و نهادها

لایه‌های عمیق و بنیادین:

۱. به آسانی تغییر نمی‌کنند.
  ۲. تأثیرات همه‌جانبه و فراگیر و تعیین‌کننده دارند.
  ۳. اگر حذف شوند جهان اجتماعی فرو می‌ریزد.
  ۴. عقاید و ارزش‌ها
  ۵. عمیق‌ترین لایه‌های اجتماعی: عقاید کلانی که بر ارزش‌های اجتماعی تأثیر می‌گذارند.
- عمیق‌ترین پدیده‌های اجتماعی: باور و اعتقادی که انسان به اصل جهان و جایگاه انسان در جهان دارد و تفسیر انسان از زندگی و مرگ خود.

گلگه چینش لایه‌ها از سطحی به عمیق ← نمادها، هنجارها، ارزش‌ها، عقاید

- برای تأمین نیازهای جهان اجتماعی و افراد، در هر جهان اجتماعی از روش‌های خاصی استفاده می‌شود.
  - تأمین نیازهای هر جهان اجتماعی، به کمک نهادهای اجتماعی صورت می‌گیرد.
  - اجزای جهان اجتماعی + لایه‌های جهان اجتماعی ← نهاد اجتماعی
- نهادهای اجتماعی:
- مجموعه‌ای از عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و نهادهایی است که برای رفع نیازهای معینی از افراد و جهان اجتماعی اختصاص پیدا می‌کنند.
  - هر نهاد شیوه قابل قبول تأمین بعضی از نیازهای افراد را معین می‌سازد و شیوه غیرقابل قبول را طرد می‌کند.
  - مهم‌ترین نهادهای اجتماعی: خانواده، تعلیم و تربیت، سیاست و اقتصاد هستند.

۱. نهاد اقتصادی: راه درست و نادرست به دست آوردن ثروت را تعیین می‌کند.
۲. تعلیم و تربیت
- دختر، دانش‌آموز، کلاس ← نهاد (۱)
- برای دانا شدن باید به مدرسه رفت ← هنجار (۲)
- داناایی از نادانی بهتر است ← ارزش (۳)
- انسان تربیت‌پذیر است ← عقاید (۴)

نمره ۲۰

آزمون درس چهارم

۴

۲/۵	<p>الف) درستی یا نادرستی عبارات زیر را مشخص کنید.</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. همه پدیده‌های اجتماعی دارای بُعد محسوس و عینی هستند. ۲. اجزای مختلف یک جهان اجتماعی نسبت با یکدیگر از اهمیت یکسانی برخوردارند. ۳. لایه‌های عمیق، تأثیرات همه‌جانبه و فراگیر دارند. ۴. عقاید و ارزش‌ها در لایه‌های سطحی قرار می‌گیرند. ۵. جامعه‌ای که هستی را فراتر از زندگی دنیا می‌بیند ارزش‌ها، هنجارها و نمادهای خود را متناسب با آن سازمان می‌دهد. <p>درست ☐ نادرست ☐</p> <p>درست ☐ نادرست ☐</p> <p>درست ☐ نادرست ☐</p> <p>درست ☐ نادرست ☐</p>	
۲/۵	<p>ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.</p> <ol style="list-style-type: none"> ۶. پدیده اجتماعی در حکم ..... جهان اجتماعی هستند. ۷. دیدگاه مادی‌گرایانه به جهان هستی مربوط به لایه‌های ..... جهان اجتماعی است. (دبیرستان دکتر شریعی - قائم‌شهر - دی ۱۳۹۱) ۸. وقتی اجزا و لایه‌های جهان اجتماعی را در ارتباط با هم در نظر بگیریم ..... آشکار می‌شود. ۹. تمام پدیده‌های اجتماعی، هویتی معنایی و ..... دارند اما همه آن‌ها بُعد ..... ندارند. 	
۱/۵	<p>پ) گزینه مناسب را مشخص کنید.</p> <p>۱۰. کدام گزینه در ارتباط با «نماد» درست نیست؟</p> <ol style="list-style-type: none"> (۱) نمادها برحسب برخی شرایط در زمینه‌های مختلف تغییر می‌کنند. (۲) باور و اعتقاد انسان‌ها نسبت به اصل جهان، مهم‌ترین نماد است. (۳) تغییر در برخی از نمادها منجر به تغییر در لایه‌های بنیادین جهان اجتماعی می‌شود. (۴) نمادها از آشکارترین و سطحی‌ترین پدیده‌های اجتماعی هستند. <p>(دبیرستان البرز - تهران - دی ۱۳۹۱)</p>	

۱۱	هر یک از پدیده‌های زیر را از نظر (اندازه و دامنه) و (عینی و ذهنی) بودن مشخص کنید. «آزادی بیان – روستا – دید و بازدید عید نوروز»								
	(۱) ذهنی و کلان – خرد و محسوس – خرد و عینی (۲) محسوس و کلان – عینی و متوسط – محسوس و خرد (۳) ذهنی و محسوس – محسوس و خرد – ذهنی و متوسط (۴) نامحسوس و ذهنی – عینی و محسوس – نامحسوس و متوسط								
۳	(ت) در جدول زیر تفاوت لایه‌های سطحی و عمیق را بیان کنید. (دبیرستان پیام دانش نوشهر - دی ۱۴۰۱)								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>لایه‌های عمیق</th> <th>لایه‌های سطحی</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>۱۵</td> <td>۱۲</td> </tr> <tr> <td>۱۶</td> <td>۱۳</td> </tr> <tr> <td>۱۷</td> <td>۱۴</td> </tr> </tbody> </table>	لایه‌های عمیق	لایه‌های سطحی	۱۵	۱۲	۱۶	۱۳	۱۷	۱۴
لایه‌های عمیق	لایه‌های سطحی								
۱۵	۱۲								
۱۶	۱۳								
۱۷	۱۴								
۳	(ث) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. ۱۸. در چه شرایطی نمادها موجب تغییر و تحول جهان اجتماعی می‌شوند؟ ۱۹. مهمترین نهادهای اجتماعی را نام ببرید. ۲۰. منظور از لایه‌های جهان اجتماعی چیست؟ (نام ببرید) ۲۱. وظیفه نهادهای اجتماعی چیست؟ (دبیرستان علامه هلی - بم - دی ۱۳۹۹)								
۷/۵	(ج) به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید. ۲۲. لایه‌های سطحی جهان اجتماعی را به طور کامل تعریف کنید. ۲۳. لایه‌های عمیق و بنیادین جهان اجتماعی را به طور کامل تعریف کنید. ۲۴. نهاد اجتماعی را به طور کامل تعریف کنید. ۲۵. تفاوت پدیده‌های اجتماعی را از جهت عینی یا ذهنی بودن بنویسید. ۲۶. جهان اجتماعی و افراد برای تأمین نیازهای خود چه اقدامی انجام می‌دهند؟ (دبیرستان علامه امینی - تهران - دی ۱۳۹۹)								

پادداشت: